

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH DLA ELEWACJI BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ im. WIKTORA KULERSKIEGO W GRUDZIĄDZU

Autor: mgr B.Mrożkiewicz
Ul. Rydygiera 15E/71
Toruń 87-100

Toruń grudzień 2020

Spis treści:

1. Karta identyfikacyjna obiektu
2. Opis obiektu
3. Historia obiektu
4. Stan zachowania
5. Cel i założenia proponowanych prac konserwatorskich
6. Program prac konserwatorskich

CZĘŚĆ BADAWCZA

ELEWACJE

- Przegląd stanu zachowania elewacji po ustawieniu rusztowań
- Usunięcie zbędnych, korodujących elementów metalowych
- Podklejenie luźnych tynków
- Wzmocnienie osypujących się tynków
- Wykonanie prób oczyszczania elewacji
- Usunięcie wtórnych uzupełnień
- Dezynfekcja miejsc porażonych mikrobiologicznie
- Uzupełnienie ubytków w tynku

MURKI WJAZDOWE ORAZ WROTA DREWNIANE

- Podklejenie luźnych tynków
- Wzmocnienie osypujących się tynków
- Usunięcie wtórnych uzupełnień i warstw cementowo klejowych
- Dezynfekcja miejsc porażonych mikrobiologicznie
- Uzupełnienie ubytków w tynku
- Naprawa ceramicznych daszków
- Rekonstrukcja skrzydeł bram wg zdjęć archiwalnych

ELEWACJE ELEMENTY BLACHARSKIE

- Przegląd stanu zachowania opierzeń, rynien, rur spustowych, elementów dekoracyjnych
- Wymiana zniszczonych elementów
- Naprawa elementów uszkodzonych a przeznaczonych do pozostawienia na obiekcie

BALUSTRADY I OKRATOWANIA OKIEN

- Ewentualny demontaż balustrad i krat okiennych
- Oczyszczenie z wtórnych warstw farb olejnych

- Usunięcie produktów korozji i stabilizacja miejsc oczyszczonych
- Uzupełnienie ubytków oraz rekonstrukcja brakujących elementów
- Zabezpieczenie antykorozyjne
- Powtórny montaż

PORTAL I SCHODY WEJŚCIOWE

- Oczyszczenie górnej partii portalu
- Usunięcie warstwy cementowo klejowej z dolnej części portalu
- Usunięcie wtórnych uzupełnień ubytków
- Wzmacnianie partii osłabionych
- Uzupełnienie ubytków w elementach piaskowcowych portalu i wykonanych w sztucznym kamieniu
- Usunięcie wtórnych uzupełnień ze stopni schodów
- Oczyszczenie schodów (partia granitowa i z piaskowca)
- Dezynfekcja
- Odsalanie (piaskowiec)
- Uzupełnienie ubytków w stopniach granitowych
- Hydrofobizacja piaskowca

INNE ELEMENTY DREWNIANE, FACJATKI

- Usunięcie łuszczącej się farby olejnej
- Wymiana zniszczonych elementów
- Malowanie

REKONSTRUKCJE KOLORYSTYCZNE

PROPONOWANE RZYKŁADOWE MATERIAŁY DO ZASTOSOWANIA NA OBIEKCIE

1.Karta identyfikacyjna obiektu:

NUMER WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW: A/1665 z dnia 29 lipca 2014r

RODZAJ: budynek biblioteki - elewacje

AUTOR, WARSZTATA, SZKOŁA: brak

SYGNATURA: brak

INSKRYPCJE: brak

DATOWANIE: po 1911 roku

LOKALIZACJA: Grudziądz 86-300, ul. Legionów 28, obręb 032, działka nr 3

WŁAŚCICIEL/UŻYTKOWNIK: Biblioteka Miejska im. W. Kulerskiego w Grudziądzu

TECHNIKA: mury ceglane, tynkowane dwuwarstwowo

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE/RENOWACJE: brak

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: brak

2.Opis obiektu.

Gmach Biblioteki Miejskiej im. Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu usytuowany jest przy ul. Legionów 28 (dawniej ul. Lipowa). Zaprojektowano go, jako neobarokową willę w ogrodzie ustawioną ścianą frontową i kalenicowo w stosunku do ulicy obecnie noszącej nazwę ul. Legionów. Działka, na której wybudowano bibliotekę ma kształt prostokąta, budynek ustawiono w 1/3 jej długości.

Kompozycja założenia nawiązuje do barokowych pałaców *entre cour et jardin*, gdzie stosowano ścisłą symetrię kompozycji, wielką skalę, a w architekturze podział elewacji frontowej na korpus z ryzalitem oraz skrzydła. Działziniec pełnił funkcję oficjalną *cour d'honneur*, część nieoficjalna to ogród na tyłach pałacu. W przypadku Biblioteki wszystkie te zasady zostały zachowane, oczywiście w skali mniejszej, w formie zredukowanej.

Główną oś całej kompozycji obiektu w Grudziądzu wyznaczają bramka wejściowa ogrodzenia frontowego, główna alejka, oś środkowa elewacji wraz ze schodami i głównym wejściem. Zastosowano płaski ryzalit w elewacji, natomiast skrzydła zredukowano do bocznych części budynku. Monumentalności dodaje fronton ryzalitu i wyniosły dach mansardowy a splendoru bogaty portal wejścia głównego ze schodami w typie wachlarzowym. Symetryczność wykazuje i elewacja frontowa i reprezentacyjna część ogrodu przed willą. Zaprojektowano dwie bramy wjazdowe po bokach murku frontowego, prowadzą od nich aleje do dwóch kolejnych bram osadzonych w murkach wjazdowych utrzymanych w linii elewacji. Dwa bliźniacze gazony na postumentach flankują alejkę główną w pobliżu wejścia.

Murki wjazdowe wraz z bramami zdecydowanie oddzielają część oficjalną od tylnej ogrodowej, utrzymanej obecnie w formie parku bez alejek ze swobodnie rosnącymi drzewami.

Pierwotnie wzdłużne ogrodzenie działki nawiązywało z jednej strony do wiejskiego ogrodzenia sztachetowego, po drugiej stronie wybudowano ogrodzenie drewniane ozdobne pergolowe. Od frontu murek z tralkami przedzielonymi płycinami, przekryty czapą i zdobiony na słupkach bramnych gazonami.

Bramy w murku frontowym kute, z pełną blachą u dołu a u góry ażurowe.

Bramy w drugiej linii drewniane ażurowe.

Sam budynek biblioteki założono na planie prostokąta, jest piętrowy z wysokim parterem, przykryty dachem mansardowym. Poszczególne elewacje różnią się kompozycją oraz podziałami wertykalnymi i horyzontalnymi, które uzależnione są od specyficznego układu wnętrza gmachu.

Elewacja frontowa siedmioosiowa, z wydzielonym niezbyt wydatnym ryzalitem (trzy osie), zwieńczonym monumentalnym frontonem. Skrzydła nieco cofnięte, dwuosiowe. W osi głównej na poziomie parteru wejście główne z ozdobnym portalem, do wejścia prowadzą jedenastostopniowe schody. Pas wysokiej piwnicy i narożniki budynku ozdobione boniowaniem pasowym.

Otwory okienne w kształcie wydłużonego prostokąta. W pasie parteru obramienia okien potraktowano ozdobnie, okna obramiono profilowanymi pasami, pod oknem zastosowano dekoracyjną płycinę, nad oknem i opaską profilowaną, wydatny naczółek oparty na łuku odcinkowym. Obramienia okien pierwszego piętra skromne, ograniczone do profilowanej opaski i prostej płyciny podokiennej. Okna piwniczne obramione wąskim profilem listwowym. Portal złożony z dwóch poziomów. Górny skomponowano wokół prostokątnego okna zwieńczonego naczółkiem na łuku odcinkowym, w który wpisany jest kartusz, po bokach u dołu grona owocowo roślinne, okno obramione profilowaną opaską ze zwornikiem w górnej belce. Po bokach ślimacznice i spływy w postaci wygiętych esownicowo odcinków gzymsów.

Dolna część portalu składa się z belkowania profilowanego i ozdobionego ząbkowaniem, tła, na którym ustawiono pilastry z cokołami i głowicami zdobionymi rozetami oraz oprofilowania otworu drzwiowego z płycinowymi ościeżami, gdzie płyciny w połowie przerwano okręgiem.

Schody prowadzące do wejścia wygięte wachlarzowo, balustrada kuta metalowa, z giętymi dekoracjami.

We frontonie umieszczono owalne okno w typie „wale oko” ozdobione profilem i girlandą kwiatowo owocową.

Okna facjatek dachowych ustawione parami.

Elewacja od strony ulicy Armii Krajowej w swoim układzie podporządkowana wewnętrznemu ustrojowi budynku. Trójosiowa, lewa i prawa oś odpowiada rozwiązaniom dekoracyjnym elewacji frontowej: obramienia okien parteru bardziej ozdobne, z naczółkami i płycinami, obramienia okien pierwszego piętra ograniczone do opasek i skromnych płycin.

Zrezygnowano z okien piwnicy, Jednak jej poziom zaznaczono boniowaniem pasowym.

Kompozycja osi środkowej odmienna, podporządkowana funkcji doświetlenia klatki schodowej budynku. Aby wydzielić ten pas elewacji zastosowano pseudoryzalit zaznaczony boniowanymi pilastrami w wielkim porządku, Zwieńczony olbrzymią ozdobną lukarną. Lukarna zakończona półkoliście, zamknięta gzymsem profilowanym łamanym, po bokach pilastry zakończone pseudowolutami (ślimacznice zaznaczone rolką wykonaną z blachy), elipsoidalne okno lukarny schodzi na poziom piętra. Okno ozdobiono profilem i zwornikiem a u dołu girlandami owocowo wstęgowymi.

Niżej, nie zachowując poziomu pięter olbrzymie prostokątne okno z opaską i płytyną u dołu, z naczółkiem, jeszcze niżej okno doświetlające spocznik zejścia do poziomu piwnic, a najniżej okno piwniczne. Ostatnie dwa poziomy okien zdobione skromnie profilem listwowym.

Elewacja ogrodowa najbardziej uporządkowana i regularna, sześćoosiowa, okna zgrupowane w blokach po trzy osie, u góry facjaty z wydłużonymi horyzontalnie oknami. Zestaw elementów dekoracyjnych obramień okiennych odpowiada elewacji frontowej. W elewacji wejście do piwnicy gospodarczej.

Elewacja od strony ulicy Bema pięcioosiowa, podporządkowana układowi magazynu książek we wnętrzu gmachu. Zrezygnowano z okien na pierwszym piętrze pozostawiając tylko w osi środkowej wyjście na balkonik, gdzie oprofilowany otwór drzwiowy zwieńczony jest trójkątnym naczółkiem. Okna parteru obramione opaską profilowaną, zwieńczone naczółkiem a pod oknem dekoracyjnymi płytynami. W pasie piwnicy wejście i okna w osiach. Balustrada balkonu metalowa, ażurowa, dekoracja złożona z przecinających się owali i kół.

Murki wjazdowe, odgradzające część ogrodowo parkową boniowane pasowo, z gzymсами podokapowymi, oraz ceramicznymi daszkami dwuspadowymi.

Cały budynek spinają trzy wspólne elementy dla wszystkich elewacji: pasowe boniowanie pasa piwnic, gzyms podokapowy obiegający budynek oraz narożniki zdobione boniowanymi pilastrami.

3. Historia obiektu.

Na początku XX wieku w latach 1909-11 wybudowano w Grudziądzu przy ul. Lipowej gmach obecnej Biblioteki wtedy mieszczący trzy instytucje: muzeum, bibliotekę i archiwum miejskie działające od 1912 roku. Obecnie ulica Lipowa nosi nazwę Legionów. Budynek zyskał formę neobarokowej willi w ogrodzie.

W okresie międzywojennym od roku 1921 Biblioteka i Muzeum podlegały Towarzystwu Czytelni Ludowych, a w latach 1921-1933 w budynku mieściła się także Pomorska Szkoła Sztuk Pięknych później przeniesiona do Gdyni. Przy Bibliotece działało także Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

W roku 1939 Biblioteka posiadała już dwie filie.

Podczas II wojny światowej gmach przejęła niemiecka Książnica Miejska, co skutkowało zniszczeniem kapitalnej części zbiorów polskich. Pod koniec wojny w czasie wyzwania Grudziądza spod okupacji niemieckiej z kolei zniszczeniu uległa duża część zbiorów niemieckich.

Po wyzwoleniu w roku 1946 rozpoczęła działalność Biblioteka Miejska. Muzeum działające w gmachu Biblioteki w roku 1956 otrzymało indywidualną siedzibę i Biblioteka stała się głównym użytkownikiem budynku przy ulicy Legionów 28 dzieląc go z Biblioteką Powiatową i Powiatowym Archiwum Państwowym. W budynku mieścił się też oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Po generalnym remoncie przeprowadzonym w latach 1973-5 budynek służy wyłącznie celom bibliotecznym. W trakcie tego remontu ściany holu, klatki schodowej i korytarzy przykryto boazerią.

W roku 1996 Biblioteka Miejska otrzymała imię Wiktora Kulerskiego.

W roku 2018 przeprowadzono termomodernizację obiektu, w latach 2019-20 przeprowadzono remont klatki schodowej i konserwację wystroju malarskiego ścian.

4. Stan zachowania.

W obrębie elewacji zniszczenia obejmują warstwę tynków nośnych i wykończeniowych koncentrując się głównie w pasie przyziemia, elementach dekoracyjnych i detalu zdobniczym. Zniszczenia mają charakter mechaniczny i fizykomechaniczny. Zniszczenia i zmiany powierzchniowe widoczne są na wszystkich elewacjach biblioteki. Obie formy degradacji dotyczą także murków wjazdowych.

Na powierzchni tynków wierzchnich widoczne czarne nawarstwienia o różnej grubości, miejscami przepłukane wodą opadową, miejscami tworzące zwartą i szczelną skorupę, która łuszczy się, podwija na brzegach i spod której wysypuje się zdeintegrowany tynk. Takie zjawiska obserwuje się na gzymsach

podokapowych, w zagłębieniach, spodnich płaszczyznach profili oraz miejscami na opaskach okiennych.

W pasach o barwie beżowej zaprawy, tam gdzie deszcz intensywnie opłukiwał tynki elewacji zostało wymyte spoiwo zaprawy, przez co warstwa powierzchniowa osypała się a destrukcja postępuje dalej w głąb warstwy tynku. W obu przypadkach widoczna jest postępująca destrukcja oraz zatarcie formy i faktury tynku.

Widoczne są także liczne włosowate spękania obu warstw tynkarskich. W pęknięcia penetruje woda opadowa pogłębiając procesy niszczące szczególnie w okresach od jesieni do wiosny, kiedy temperatura oscyluje około 0stC.

W partiach silnie narażonych na zamakanie warstwa tynku wykończeniowego odspoła się odsłaniając tynk nośny. Widoczne ubytki wielkopłociowe.

Szerokie rozpojenia warstw tynkarskich widoczne są w obrębie szczytu dużej lukarny i miejscowo na innych partiach obiektu.

W partii dekoracji lukarny nastąpiło rozwarstwienie tynków być może wynikające z różnych naprężeń zachodzących w warstwach.

W wielu miejscach próbowano naprawić zniszczenia i ubytki nakładając zaprawę mineralno klejową i cementową, które są źródłem zasolenia oraz posiadając odmienne właściwości fizyko mechaniczne zrywają dalsze partie tynku historycznego. Zniszczone gzymsy podokapowe murków wjazdowych w całości zamalowano ciemnoszarą zaprawą klejową, podobnie dolną część portalu wejścia głównego wykonaną w piaskowcu, także ościeża innych wejść. W pasie przyziemia koncentrują się zniszczenia mające swoją przyczynę mechaniczną wynikającą z wielokrotnego montażu skrzynek przyłączy mediów oraz skrzynek systemów alarmowych, uszkodzeń takich jak uderzenia i odpadanie płatów tynku odspojonego od ścian.

W miejscach, gdzie nie wykonano izolacji widoczne zazielenienia na tynku. Poziome elementy piaskowcowe porośnięte glonami, grzybami i porostami. Niektóre dachówki murków połamane.

Elementy metalowe wielokrotnie malowane, farba łuszczy się i odpada odsłaniając miejsca zaatakowane korozyjnie.

Granitowe stopnie schodów z wieloma krawędziowymi ubytkami, stopnie i mury oporowe schodów rozsunięte, szczeliny i ubytki wypełniono lastrikiem. Pod stopniami szczeliny podmurowano zaprawą cementową.

Na elewacjach znajdują się korodujące metalowe detale przebarwiający tynki związkami żelaza. Większość opierzeń z blachy ocynkowanej zniszczona, kwalifikująca się do wymiany.

4. Cel i założenia proponowanych prac konserwatorskich.

Zniszczenia obserwowane na obiekcie klasyfikują go do podjęcia prac konserwatorskich mających na celu ratowanie jak najwięcej substancji historycznej tynków, jakże ważnych w warstwie ochronno dekoracyjnej murów Biblioteki. Ponadto proponuje się próbę rekonstrukcji pierwotnej estetyki elewacji oraz usunięcie wszystkich szkodliwych i szpecących elementów.

5. Program prac konserwatorskich.

CZĘŚĆ BADAWCZA

Należy wykonać następujące badania konserwatorskie:

1. Skład jakościowy i ilościowy zaprawy nośnej i wykończeniowej (obrzutki) elewacji.
2. Wykonać ogląd płyt i obramień okiennych, w przypadku znalezienia śladów warstw malarskich wykonać badanie składu warstwy, pigmenty i spoiwo.
3. Wykonać odkrywki stratygraficzne na elementach metalowych (balustrady, kraty).

Działania polegające na wykonaniu odkrywek i pobraniu próbek do badań wymagają pozwolenia WKZ Toruń i powinny być wykonane przed przystąpieniem do prac konserwatorskich.

ELEWACJE

1. Przegląd stanu zachowania elewacji po ustawieniu rusztowań. Przegląd stanu zachowania elewacji Biblioteki pozwoli dokładnie wyodrębnić obszary wymagające prac ratunkowych i natychmiastowych takich jak wzmocnienie i podklejanie warstw tynku, zabezpieczenie poszczególnych elementów oraz można wygodnie dokonać szczegółowego przeglądu facjatek dachowych.

2. Usunięcie zbędnych, korodujących elementów metalowych.

Przed przystąpieniem do dalszych prac należy zdemontować wszystkie zbędne, wtórne i korodujące elementy metalowe pozostające na elewacjach. Są to gwoździe, haki, spinki do przewodów, rdzewiejące flagownice.

3. Podklejenie luźnych tynków.

Ze względu na charakter jednostkowy obrzutki tynkarskiej ścian należy zachować ją w jak największym procencie i w miejscach odspojień obrzutki od tynku nośnego należy warstwy odspojone podkleić. Wokół rozwarstwionego płata wykonać obramienie z zaprawy trasowo wapiennej podtrzymujące krawędzie a następnie wypełnić pustkę zaprawą wapienną trasową iniekcyjną. W miejscach płytszych odspojień można zaprawę wypełniającą nałożyć ręcznie narzędziem.

W przypadku partii odspojonych na dużej połaci proponuje się zastosowanie kotew nierdzewnych podtrzymujących warstwę obrzutki. W trakcie podklejania tynku nawiercać otwory pod kotwy nierdzewne \varnothing 4mm wklejane na kotwę chemiczną. Nawiercanie otworów rozpocząć od dołu, od części wypełnionych zaprawą iniekcyjną. Kotwy muszą zostać ukryte pod uzupełnieniami otworów.

4. Wzmocnienie osypujących się tynków.

We wszystkich partiach gdzie tynki wykazują dezintegracją, osypują się, są osłabione, należy zastosować preparat wzmacniający krzemooorganiczny o dobranej zawartości krzemionki do stopnia zniszczenia tynku. Pierwsze wzmacnianie należy traktować jako wstępne przed procesem czyszczenia, po którym, w ramach potrzeby należy je powtórzyć.

5. Wykonanie prób oczyszczania elewacji/oczyszczanie elewacji.

Próby techniki oczyszczania należy wykonać ze względu na specyfikę obrzutki tynkarskiej obiektu, która jest chłonna, porowata i w wielu miejscach osypuje się. Proponowanymi sposobami oczyszczania dla tynków są: mycie strumieniem przegrzanej pary wodnej, metoda strumieniowo ścierna z dobranym kruszywem, w przypadku zwartych nieustępujących czarnych nawarstwień można zastosować metodę fizyczną łączoną z chemiczną, gdzie chemię zmiękczającą nawarstwienia należy stosować w okładzie punktowo w miejscach nawarstwień, po czym należy te miejsca dokładnie doczyszczać parą wodną lub

wodą. Dla elementów piaskowcowych/granitowych proponuje się zastosować mycie kontrolowanym strumieniem wody, parą wodną lub metody połączone. Po wykonaniu prób wybrać należy metodę lub metody optymalne i nieniszczące zaprawy tynkarskiej oraz kamienia.

6. Usunięcie wtórnych uzupełnień.

Wszystkie wtórne uzupełnienia wykonane w ścisłych, szczelnych zaprawach takich jak zaprawy cementowe, klejowe, mleczka cementowe, należy z obiektu usunąć mechanicznie przez wykucie lub metodą ścierną.

7. Dezynfekcja miejsc porażonych mikrobiologicznie.

Wszystkie miejsca zazielenione, mocno zacienione, pas przyziemia należy zdezynfekować preparatem zwalczającym glony, grzyby, porosty i bakterie. Preparat musi posiadać następujące cechy: skutecznie zwalczać zakażenie, nie zmieniać dezynfekowanych powierzchni, zabezpieczać powierzchnie przed ponownym zakażeniem na dłuższy czas, nie może być źródłem soli rozpuszczalnych w wodzie. Musi być dostępny na rynku polskim.

8. Uzupełnienie ubytków w tynku.

Wszystkie ubytki należy uzupełnić zaprawą dobraną indywidualnie do istniejącej na obiekcie pod względem nasiąkliwości, wytrzymałości, składu jakościowego i ilościowego. Zaprawa ma być dobrana pod względem kolorystycznym a sposób opracowania ma naśladować obrzutkę historyczną. Zaprawę powinno się wyprodukować fabrycznie, w odpowiedniej ilości, o stałej recepturze nie może działać niszcząco na obiekt.

MURKI WJAZDOWE ORAZ WROTA DREWNIANE

9. Podklejenie luźnych tynków.

Ze względu na charakter jednostkowy obrzutki tynkarskiej murków należy zachować ją w jak największym procencie i w miejscach odspojień obrzutki od tynku nośnego należy warstwy odspojone podkleić. Wokół rozwarstwowanego płata wykonać obramienie z zaprawy trasowo wapiennej podtrzymujące krawędzie a następnie wypełnić pustkę zaprawą wapienną trasową iniekcijną. W miejscach płytszych odspojień można zaprawę wypełniającą nałożyć ręcznie narzędziem.

W miejscach spękań można zastosować cienkie nierdzewne kotwy wklejane na zaprawę mineralną trasowo wapienną, kotewki powinny być gwintowane, aby nie pozwolić im się przesuwać w zaprawie. Pęknięcia wypełnić zaprawą iniekcyjną. W ramach potrzeby zastosować kotwienie jak na elewacjach.

10. Wzmocnienie osypujących się tynków.

We wszystkich partiach gdzie tynki wykazują dezintegrację, osypują się, są osłabione, należy zastosować preparat wzmacniający krzemoorganiczny o dobranej zawartości krzemionki do stopnia zniszczenia tynku. Pierwsze wzmacnianie należy traktować jako wstępne przed procesem czyszczenia, po którym, w ramach potrzeby należy je powtórzyć.

11. Usunięcie wtórnych uzupełnień i warstw cementowo klejowych.

W pasach podokapowych (profilowanych) nałożono na zniszczone partie grube warstwy zaprawy cementowej i klejowej, które należy usunąć poprzez wykucie. Usuwanie tych zapraw należy przeprowadzić tak aby nie zniszczyć pierwszej warstwy dachówek.

12. Oczyszczanie.

Zastosować technikę wybraną dla elewacji.

13. Dezynfekcja miejsc porażonych mikrobiologicznie.

Wszystkie miejsca zazielenione, mocno zacienione, pas przyziemia należy zdezynfekować preparatem zwalczającym glony, grzyby, porosty i bakterie. Preparat musi posiadać następujące cechy: skutecznie zwalczać zakażenie, nie zmieniać dezynfekowanych powierzchni, zabezpieczać powierzchnie przed ponownym zakażeniem na dłuższy czas, nie może być źródłem soli rozpuszczalnych w wodzie. Musi być dostępny na rynku polskim.

14. Uzupełnienie ubytków w tynku.

Do uzupełniania ubytków zastosować zaprawę jak na elewacji.

Zniszczone profilowane gzymsy podokapowe należy odtworzyć metodami sztukatorskimi odtwarzając kształt profilu, na który nałożyć warstwę wykończeniową wierzchnią naśladowującą obrzutkę historyczną. Inne uzupełnienia wykonać jak na elewacjach.

15. Naprawa ceramicznych daszków.

Wszystkie luźne zaprawy łączące dachówki usunąć, także zaprawy spękane i nieszczelne. Wymienić uszkodzone dachówki i gąsiory na takie same pod względem kształtu, rozmiaru, koloru oraz rodzaju powierzchni ceramiki. Nowe montować także na zaprawę mineralną do murowania o niskiej nasiąkliwości i porowatości. Wykonać dezynfekcję daszków i poddać je hydrofobizacji preparatem krzemoorganicznym.

16. Rekonstrukcja skrzydeł bram wg zdjęć archiwalnych

Ze względu na to, że istnieje dokładny materiał fotograficzny proponuje się zrekonstruować formę skrzydeł i ich kolorystykę wg zachowanych fotografii. Proponuje się na konstrukcję nośną skrzydeł zastosować jesion a szczebliny wykonać w sośnie lub świerku. Drewno musi być równoście i wysezonowane. Przed wykonaniem skrzydeł należy wykonać szczegółowy projekt techniczny bram.

ELEWACJE: ELEMENTY BLACHARSKIE

17. Przegląd stanu zachowania opierzeń, rynien, rur spustowych, elementów dekoracyjnych.

Po ustawieniu rusztowań należy dokonać szczegółowego przeglądu stanu zachowania systemu odprowadzania wody z dachu, opierzeń blacharskich i odgromników.

Pozwoli to na szczegółowe określenie stanu zachowania tych elementów i sposób ich naprawy.

18. Wymiana zniszczonych elementów.

W przypadku zniszczenia mechanicznego blachy, jej korozji lub odkształceń należy ją wymienić na nowe elementy wykonane z blachy tytanowo cynkowej (jak obecne opierzenie parapetów), nowe elementy powinny zachowywać odpowiedni kapinos (w większości to rolka), łączenie na rąbek leżący oraz zgodny z technologią montaż do muru i odległość wystawionej blachy od krawędzi muru. Na gzymsach koronujących proponuje się kapinos trójkątny zagięty na cztery, w przypadku rolki gięcie na 3/4. Ewentualne uszkodzenia odgromników naprawić.

19. Naprawa elementów uszkodzonych a przeznaczonych do pozostawienia na obiekcie.

Proponuje się zachować i poddać konserwacji ślimacznice szczytu lukarny od strony ul. Armii Krajowej. W przypadku bardzo złego stanu ich zachowania należy ślimacznice zrekonstruować.

W przypadku uszkodzeń nowej blacharki, rynien i rur spustowych należy zniszczenia naprawić, spływy przeczyścić i udroźnić wejścia do kanalizacji burzowej.

BALUSTRADY I OKRATOWANIA OKIEN

20. Ewentualny demontaż balustrad i krat okiennych.

Balustrady zdemontować tylko w przypadku możliwości wykucia ich z gniazd bez uszkodzenia elementów nośnych. Podobnie okratowania okien można zdemontować tylko w przypadku niewielkich zniszczeń muru, w którym są zamontowane. Jeśli będzie to niemożliwe, oczyszczanie i dalsze czynności należy przeprowadzić *in situ*.

30. Oczyszczenie z wtórnych warstw farb olejnych.

W przypadku możliwości demontażu zdjęcie wtórnych i łuszczących się powłok malarskich proponuje się wykonać strumieniowo ściernie w warunkach pracowni, w przypadku pozostawienia balustrad i okratowań na obiekcie proponuje się ten sam model oczyszczania z zastosowaniem kurtyn i osłon okien. Po usunięciu warstw elementy odpylić.

31. Usunięcie produktów korozji i stabilizacja miejsc oczyszczonych.

Skorodowane partie należy usunąć poprzez wypiaskowanie lub wycięcie. Miejsca usunięcia korozji powierzchniowej należy ustabilizować roztworem wodno alkoholowym taniny.

32. Uzupełnienie ubytków oraz rekonstrukcja brakujących elementów.

Uzupełnienie małych ubytków proponuje się wykonać na bazie żywic sztucznych z wypełniaczem w postaci granulatu i opiłków metalu nierdzewnego a brakujące elementy zrekonstruować metodą kowalską montując przez spawanie.

33. Zabezpieczenie antykorozyjne.

Zabezpieczenie antykorozyjne proponuje się wykonać podkładem epoksydowym farba, nawierzchniowo malować farba poliuretanowa matowa grafit mat.

34. Powtórny montaż.

W przypadku powtórnego montażu dla balustrad proponuje się kotwę chemiczną, dla krat okiennych zaprawę mineralna trasową przeznaczoną do murowania.

PORTAL I SCHODY WEJŚCIOWE

35. Oczyszczenie górnej partii portalu.

Proponuje się tak jak elewacje i murki wjazdowe.

36. Usunięcie warstwy cementowo klejowej z dolnej części portalu.

Dolna część portalu wymaga dużej uwagi, ponieważ jest to piaskowiec przemalowany z pędzla grubą warstwą mleczka cementowego i zaprawy klejowej mineralnej. Usunięcie będzie wymagać działań połączonych: mechanicznych przez skucie, podważanie i odspajanie, odspajanie strumieniem pary wodnej połączone z usuwaniem mechanicznym, punktowe skucie, cieńsze warstwy usuwane metoda strumieniowo ścierną. Metoda dopasowana być powinna do kondycji kamienia kryjącego się pod nawarstwieniem.

37. Usunięcie wtórnych uzupełnień ubytków.

Pod warstwami wtórnymi najprawdopodobniej kryją się wtórne uzupełnienia ubytków w piaskowcu, które należy usunąć. Powinno się to wykonać mechanicznie z pełnym poszanowaniem kamienia.

38. Wzmacnianie partii osłabionych.

Do wzmocnienia dezintegrujących się warstw piaskowca należy zastosować preparat krzemooorganiczny o zawartości krzemionki odpowiedniej do stopnia osłabienia piaskowca.

39. Uzupelnienie ubytkow w elementach piaskowcowych portalu i wykonanych w sztucznym kamieniu.

Do uzupelnienia ubytkow w gornej czesci portalu proponuje sie zastosowanie zapraw tak jak na elewacji, w drobnym detalu zdobniczym zastosowac zaprawki wapienne trasowe barwione w masie, fabryczne, przeznaczone do stosowania na obiektach zabytkowych. W obrębie partii piaskowcowych zastosowac takze zaprawki wapienne trasowe barwione w masie, fabryczne, przeznaczone do stosowania na obiektach zabytkowych.

40. Usuniecie wtornych uzupelnien ze stopni schodow.

Wszystkie uzupelnienia lastrikowe nalezy usunac mechanicznie, przez wykucie ze stopni schodow.

41. Oczyszczenie schodow (partia granitowa i z piaskowca).

Dla elementow piaskowcowych i granitowych proponuje sie zastosowac mycie kontrolowanym strumieniem wody, para wodna lub metody polaczone.

42. Dezynfekcja.

Stopnie schodow i piaskowcowe podstawy balustrad nalezy zdezynfekowac preparatem zwalczajacym glony, grzyby, porosty i bakterie. Preparat musi posiadac nastepujace cechy: skutecznie zwalczac zakazenie, nie zmieniać dezynfekowanych powierzchni, zabezpieczac powierzchnie przed ponownym zakazeniem na dluzszy czas, nie moze byc zrodlem soli rozpuszczalnych w wodzie. Musi byc dostepny na rynku polskim.

43. Odsalanie (piaskowiec).

W miejscach widocznych wysoleń zastosowac okłady odsalajace. Można zastosowac gotowe pulpy lub zastosowac okłady ligninowe w kilku powtorzeniach.

44. Uzupelnienie ubytkow w stopniach granitowych.

Do uzupelnienia ubytkow w stopniach granitowych proponuje sie zastosowanie zapraw opartych na bialym cemencie z kolorowym kruszywem marmurowym oraz kruszywem bazaltowym o dobranej granulacji. Do stabilizacji uzupelnien

zastosować gęste zbrojenie wykonane z metali nierdzewnych, wklejone w otwory nawiercone w granicie na kotwę chemiczną.

45. Hydrofobizacja piaskowca.

Po zakończeniu wszystkich działań konserwatorskich przy piaskowcowych postawach balustrad proponuje się poddać je hydrofobizacji preparatem krzemoorganicznym.

INNE ELEMENTY DREWNIANE, FACJATKI

46. Usunięcie łuszczącej się farby olejnej.

Wszystkie drewniane elementy facjatek dachowych należy oczyścić z łuszczącej się farby olejnej. Ze względu na zasady przeciwpożarowe należy zastosować metodę oczyszczania ścierną.

47. Wymiana zniszczonych elementów.

Zniszczone i rozłożone przez mikroorganizmy elementy należy wymienić na nowe, z uwzględnieniem rodzaju drewna zastosowanego historycznie.

48. Malowanie oraz zabezpieczenie przeciw owadom.

Przed malowaniem należy zabezpieczyć drewno przed zasiedleniem przez owady żerujące na drewnie. Po wyschnięciu preparatu elementy drewniane pomalować na wybrany kolor farbą do drewna do stosowania na zewnątrz.

REKONSTRUKCJE KOLORYSTYCZNE

W przypadku identyfikacji warstw barwnych **proponuje się** zrekonstruować kolorystykę elewacji farbami z grupy Lasur, opierając się na materiale archiwalnym. Podjęcie rekonstrukcji należy uzgodnić ze służbami konserwatorskimi WKZ Toruń.

PROPONOWANE RZYSKŁADOWE MATERIAŁY DO ZASTOSOWANIA NA OBIEKCIE:

- Optosan TrassMörtel
- Optosan TrassZement (jako dodatek)
- Optosan TrassInjekt
- OptosanNSR

- Ledan
- biały cement z dodatkiem kruszyw marmurowego i bazaltowego
- Remmers KSE 300, 500, 500E
- Remmers SNL
- farba do metalu tikkurila poliuretanowa z epoksydowym podkładem mat
- Keim Restauro Lasur
- farby do drewna Tikkurila z Grupy Vallti, biel mat
- Licenicida Bresciani
- Biotn R
- Tanina w mieszaninie alkoholu etylowego i wody
- kotwa chemiczna Fischer
- blacha tytan cynk
- dachówki Creaton

Zaprawy tynkarskie dobrane indywidualnie do historycznych, proponuje się firmy: Optolith lub Keim.

Wszystkie zaproponowane materiały są przykładowe, wszystkie inne zaproponowane przez Wykonawcę muszą posiadać karty techniczne, nie niszczyć obiektu, nie być gorszej jakości niż wymienione i uzyskać aprobatę nadzoru konserwatorskiego.

Prace przy obiekcie muszą być dokumentowane, gdzie końcowo powstanie dokumentacja opisowa i fotograficzna przebiegu prac.

MATERIAŁ FOTOGRAFICZNY ZDJĘCIA I WIDOKÓWKI ARCHIWALNE

Materiały pobrano z <https://grudziadz.fotopolska.eu>, daty podano za stroną internetową.

1. Fotografia datowana na 1900-14 rok, widoczne wyróżnienia elementów elewacji białym kolorem. Trudno ocenić jak wyglądała elewacja boczna.

2. Fotografia datowana na 1911 rok. Widoczne odróżnienie kolorem pasów okiennych, elementów portalu i frontonu. Facjunki w białym kolorze i skrzydła bram. Trudno ocenić jak wyglądała elewacja boczna.

3. Fotografia datowana na 1912 rok. Widoczne wymalowania detalu architektonicznego.

4. Fotografia datowana na 1930 rok. Wymalowania w zasadzie już niewyraźne.

5. Fotografia datowana na 1935 rok, wymalowania niewidoczne.

6. Lata 30-te XX wieku, widoczne zniszczenia wojenne elewacji i ubytki krawędzi stopni granitowych. Nie widać natomiast rozsunięcia stopni obecnie wypełnionych lastrikiem. Nad wejściem napis: MVZEVN MIEJSKIE.

ZDJĘCIA WYKONANE W GRUDNIU 2020 ROKU

1. Elewacja frontowa.

2. Fronton z oknem „wół oko”.

3. Lewe skrzydło elewacji frontowej.

4. Naczótek okna na elewacji frontowej.

4. Przewody, korodujące flagownice.

5. Uszkodzenia i wtórne naprawy muru oraz tynku.

6. Uszkodzenia i zniszczenia obrzutki tynkarskiej schodów wejściowych.

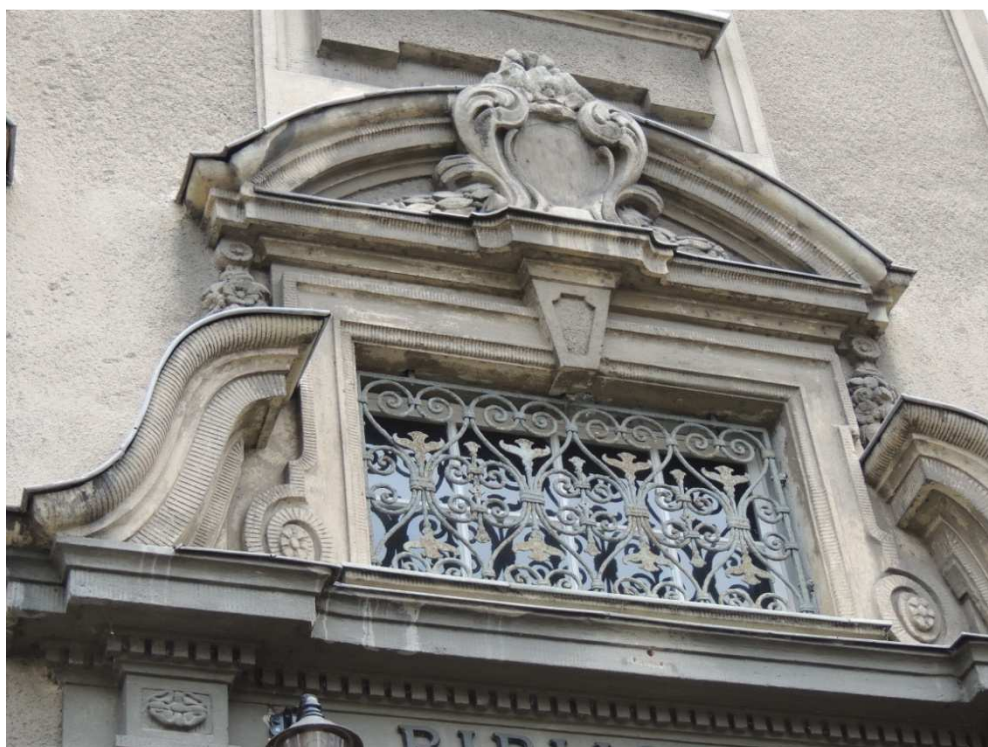
7. Kratka wentylacyjna.

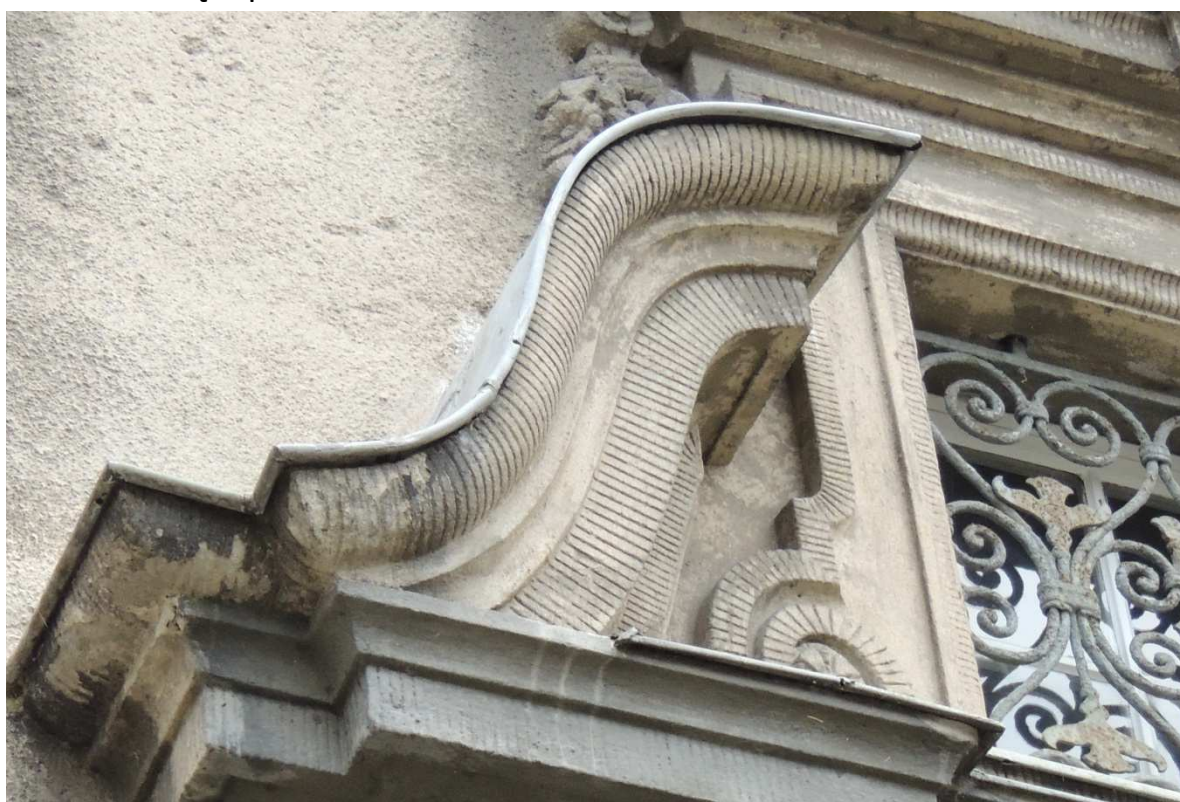
8. Portal i główne wejście do budynku.

9. Portal, schody.

10. Górna część portalu.

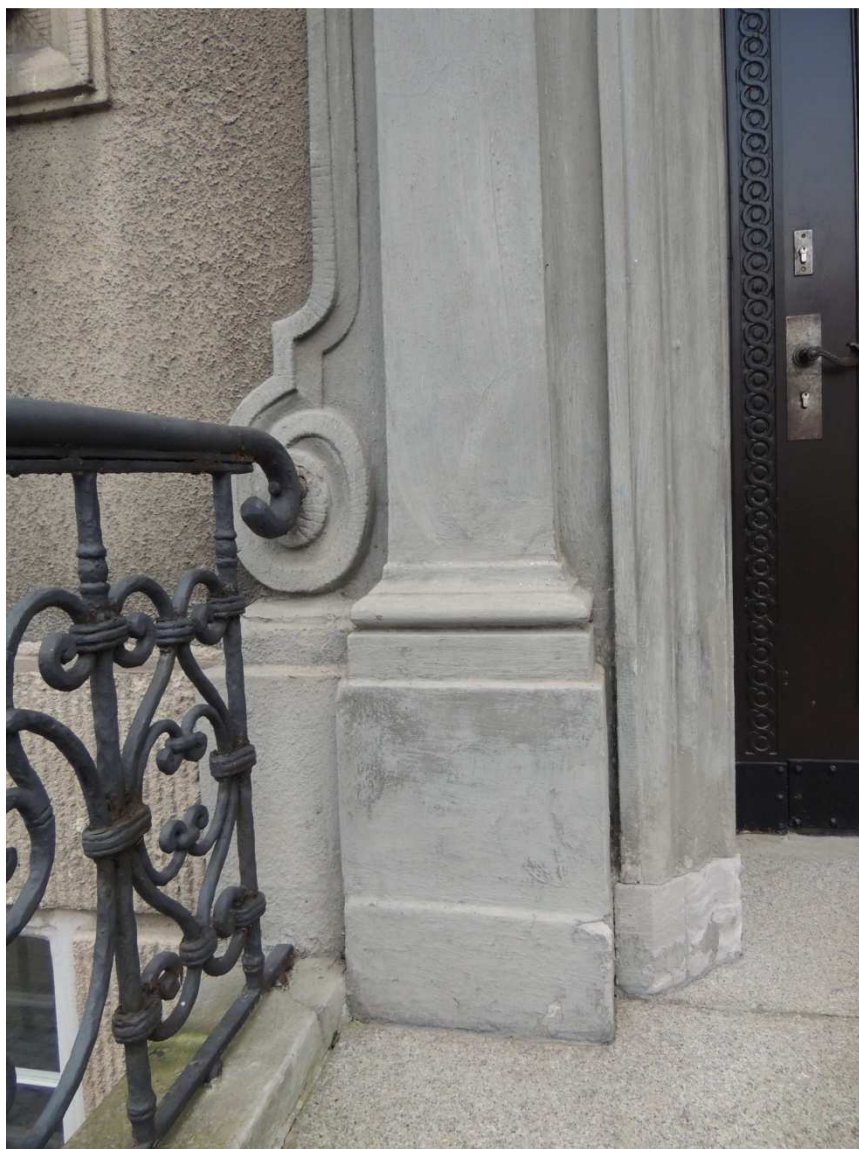
11. Czarne nawarstwienia, widoczne złuszczenia powierzchni tynku.

12. Górna część portalu, krata.

13. Dolna część portalu pokryta warstwą zaprawy cementowej.

14. Cokół portalu.

15. Łuszczące się warstwy cementowe odsłaniające piaskowiec.

16. Ościeże portalu.

17. Pęknięcia piaskowca pod balustradą. Widoczne glony i porosty zasiedlające kamień.

18. Wypełnienia lastrikowe w partii schodów.

19. Wypełnienia lastrykowe.

20. Jak wyżej.

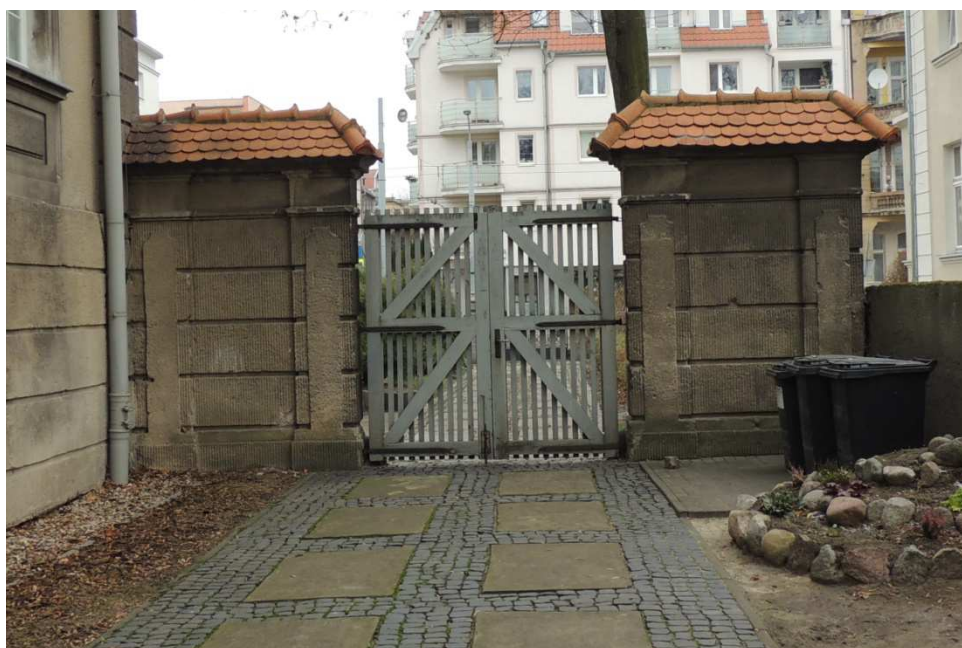
21. Zniszczenia tynku, warstwy wtórne pokrywające piaskowiec.

22. Korozja elementów balustrady.

23. Murek wjazdowy lewy, skrzydło bramy. Front.

24. Murek wjazdowy prawy, skrzydła bramy. Tył.

25. Murek wjazdowy lewy.

25. Zniszczenia profilu podokapowego, warstwa cementowa.

26. Murek wjazdowy, widoczne przepłukanie zaprawy w obrębie profilu.

27. Warstwa cementowa.

28. Odbojnik granitowy.

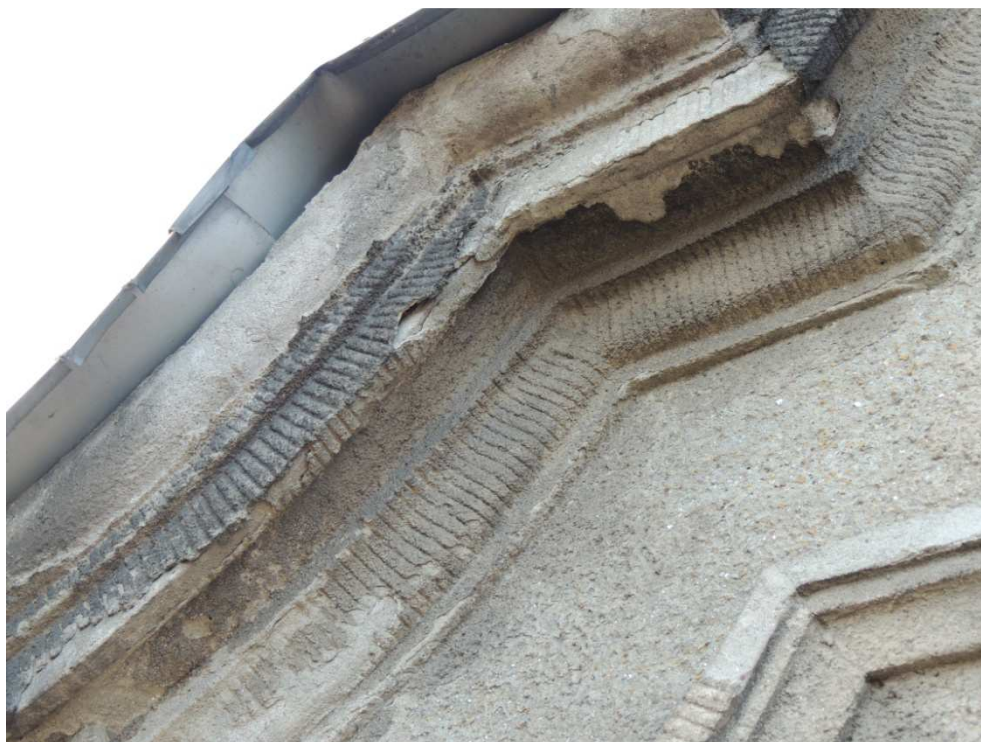
29. Elewacje ogrodowa i od ul. Armii Krajowej. Widoczne przepłukania elewacji i pasy czarnych nawarstwień.

30. Narożnik elewacji z fot. 29.

31. Elewacja od strony ul. Armii Krajowej.

32. Zniszczenia obrzutki tynkarskiej profilu gzymsu koronującego lukarny.
Strona lewa. Widoczne nieprawidłowe zagięcie blachy opierzenia.

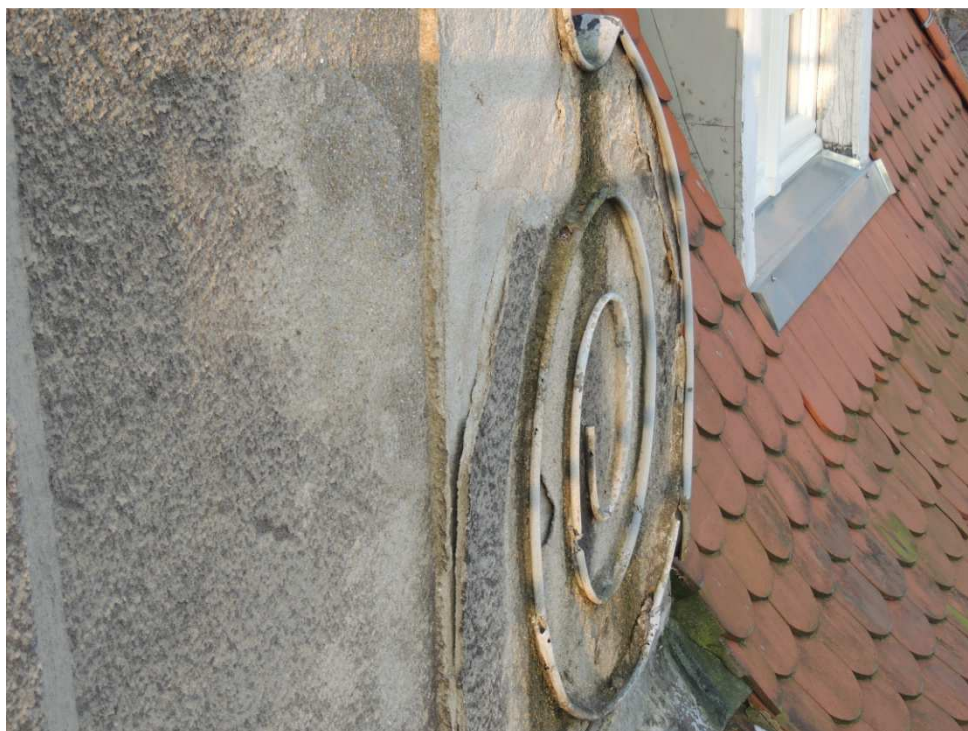
33. Jak wyżej, strona prawa.

34. Gzyms podokapawy, widoczne czarne nawarstwienia i zaplamienia elewacji.

35. Ślimacznica lukarny, zniszczenia tyków, zplamienia, ubytki głębokiej warstwy tyku. Lewa strona.

36. Ślimacznica, prawa strona.

37. Zakres zniszczenia tynku prawej strony lukarny. Dalej widoczne plamy korozji na oblachowaniu facjaty.

38. Zwornik okna eliptycznego. Widoczne nawarstwienia na tynku, podgięcia blachy, kapinos na rolkę.

39. Złuszczenia obrzutki tynkarskiej, okno eliptyczne.

40. Zniszczenia tynków.

41. Wtórna próba podtrzymania odspojonych tynków, wykonana zaprawą mineralną klejową.

42. Pęknięcia zaprawy wierzchniej, jasne miejsca znacząco osypują się.

43. Jak wyżej.

44. Rozwarstwienia na granicy tynku nośnego i obrzutki.

45. Elewacja ogrodowa, pas przyziemia.

46. Jak wyżej.

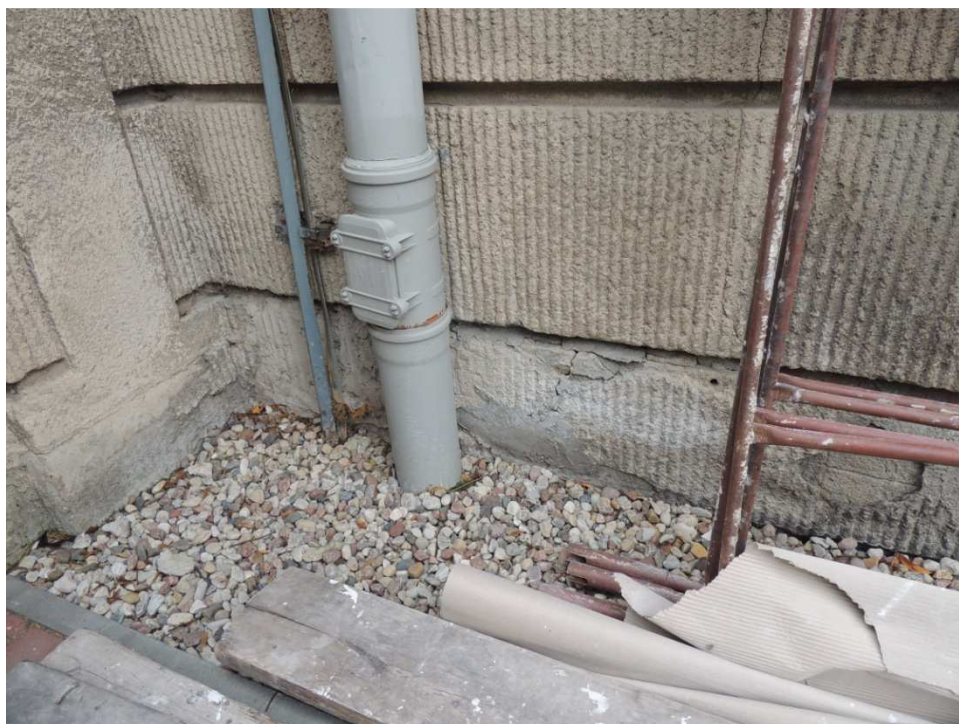
47. Elewacja ogrodowa.

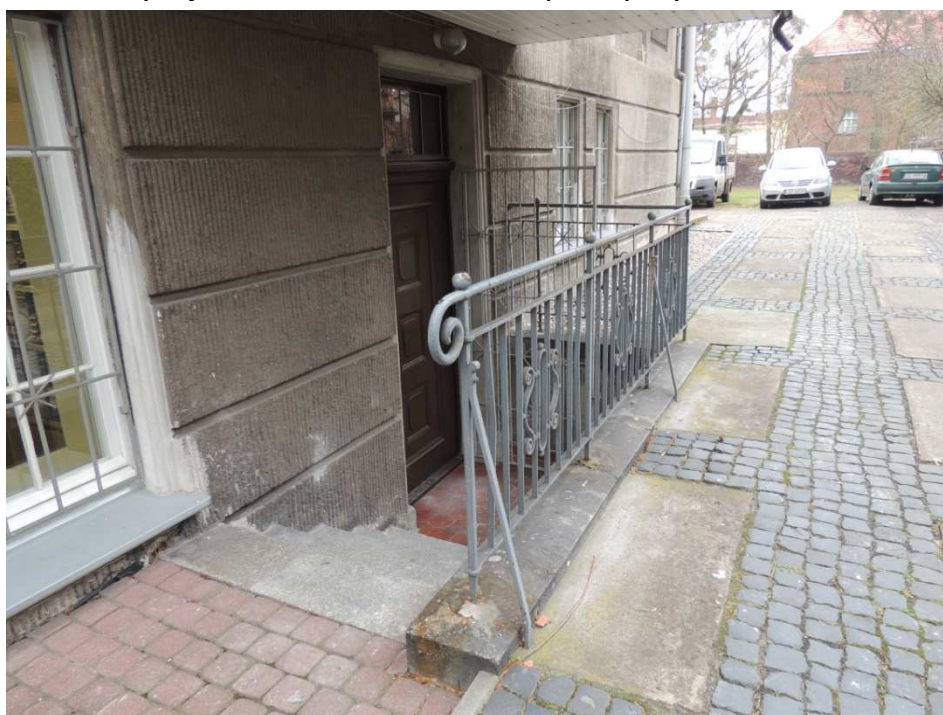
48. Elewacja od strony ul. Bema.

49. Elewacja od strony ul. Bema, styk z murkiem wjazdowym.

50. Jak wyżej, widoczne zniszczenia pasa przyziemia.

51. Wejście do piwnicy.

52. Drzwi do piwnicy, ościeże pokryte warstwą cementu.

53. Balkon pierwszego piętra.

